

MARZENA
KARWOWSKA*

„Polscy pisarze-podróżnicy” na Uniwersytecie Stendhala w Grenoble

337

„POLSCY PISARZE-PODRÓŻNICZY”

Wydział Literatury i Sztuki Uniwersytetu Stendhala w Grenoble (Université Stendhal-Grenoble 3) podjął się zorganizowania imponującego rozmachem wydarzenia promującego literaturę polską we Francji. Jesienią 2015 roku odbył się tutaj (pod patronatem i z udziałem Konsula Generalnego Polski, Dariusza Wiśniewskiego) cykl wydarzeń, których rdzeń tematyczny stanowiła międzynarodowa konferencja *Polska obywatelem świata. Polscy pisarze-podróżnicy (La Pologne, citoyenne du monde: regards croisés sur les écrivains voyageurs polonais)*. Organizatorzy konferencji (Anne Marie Monluçon, Anna Saignes, Isabelle Després) zaprosili z tej okazji literaturoznawców, komparatystów i kulturoznawców z uniwersytetów francuskich (Université Paris-Sorbonne, Université Paris VIII, INALCO, Université Lyon, Université Lille 3, Université de Provence, Université de Grenoble), belgijskich (Université Libre de Bruxelles) i polskich (Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie, Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Wrocławski, Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu i Uniwersytet Łódzki), jak również francuskich tłumaczy współczesnej literatury polskiej.

Za motto rozważań i punkt wyjścia do dyskusji francuscy literaturoznawcy wybrali fragment tekstu Andrzeja Stasiuka:

Wyjeżdżało się na cudzą wojnę, uciekało przed armiami, umykało przed
nędzą i głodem. Dlatego Europa Środkowa nigdy nie wydała wielkich

* Uniwersytet Łódzki, Wydział Filologiczny, Instytut Filologii Polskiej, Katedra Literatury Polskiej XX i XXI wieku.

podróżników. Zajęta była podróżowaniem w swoim własnym wnętrzu. Wybrać się w drogę z ciekawości? Taka myśl może przyjść do głowy komuś, kto jest pewien nienaruszalności własnego domu, komuś, kto nie zastanawia się nad tym, czy po powrocie jego własny dom będzie stał na tym samym miejscu¹.

Francuscy komparatyści zauważyli, zajmując się problematyką recepcji literatury obcych we Francji, że choć relatywnie niewiele polskich książek jest tłumaczonych na język francuski, znajduje się wśród nich sporo pozycji z literatury podróżniczej. Zainteresowaniem cieszą się przede wszystkim książki Ryszarda Kapuścińskiego (*Cesarz, Szachinszach, Imperium, Heban*). Z opowieści podróżniczych Andrzeja Stasiuka wiele przetłumaczono już na język francuski (*Moja Europa, Jadąc do Babadağ, Fado oraz Dojczland*). *Dziennik pisany później*, będący zapisem podróży do Albanii, do dziś nie doczekał się tłumaczenia. Francuscy czytelnicy znają *Gottland* Mariusza Szczygła oraz książki Mariusza Wilka opowiadające o Wyspach Sołowieckich, Karelii czy Półwyspie Kolskim (*Wilczy notes, Dom nad Oniego, Tropami rena*). Niedostępne ciągle pozostają dla francuskiego odbiorcy książki Wojciecha Jagielskiego (poświęcona Afganistanowi *Modlitwa o deszcz* czy relacja z Czeczenii *Wieże z kamienia*), jak również książka Magdaleny Rittenhouse *New York*.

Konferencja stanowiła kontynuację wcześniejszych projektów francuskich i polskich naukowców: *Joseph Conrad, un Polonais aux confins de l'Occident. La Pologne multiculturelle* (Maria Delaperrière i Franciszek Ziejka), *La Chute de l'URSS: Une fin d'empire, Memoire(s) des Linux dans la prose europeenne apres 1989* (Małgorzata Smorąg-Goldberg i Marek Tomaszewski) i konferencji *Le Voyage politique* – zorganizowanej przez zespół z Grenoble (Daniel Lancon i Didier Coureau) we współpracy z badaczami z Université de Lyon II.

Uczestnicy konferencji poświęconej polskim pisarzom podróżnikom koncentrowali się na zagadnieniach epistemologicznych, historycznych, ideologicznych i estetycznych. Przedmiot zainteresowania stanowił artystyczny obraz podróży podejmowanych przez Polaków-pisarzy, pojawiły się też pytania o to, jak zmieniła się literatura podróżnicza po 1989 roku, czy na polskiej literaturze podróżniczej odcisnęła swoje piętno epoka sowiecka, czy istnieje specyficzna polska perspektywa w obszarze kultury podróżniczej oraz czy wędrówki Polaków-podróżników są okazją do spojrzenia z dystansu na swoją tożsamość narodową. Podejmowane były też kwestie dotyczące genologii (pojęcie »reportażu literackiego«, które nie posiada odpowiednika francuskiego czy »fictionbiographique«). Ważny punkt odniesienia stanowiły konteksty kulturoznawcze, antropologiczne i socjologiczne (jak choćby zagadnienie nomadyzmu postmodernistycznego czy koncepcje antropologiczne Zbigniewa Bauman). Francuska publiczność mogła wysłuchać w swoim rodzimym języku prezentacji przybliżających sylwetki twórcze takich pisarzy, jak: Ryszard Kapuściński,

¹ A. Stasiuk, *Moja Europa*, Wołowiec 2000, s. 112-113.

Andrzej Stasiuk, Zbigniew Herbert, Stanisław Ignacy Witkiewicz, Olga Tokarczuk, Joanna Bator, Arkady Fiedler, Tadeusz Różewicz, Miron Białoszewski, Andrzej Bobkowski, Mariusz Szczygieł, Krzysztof Varga i Mariusz Wilk.

Naukowcy z Uniwersytetu Stendhala zaprosili do współpracy francuskie instytucje kultury, które włączyły się w działania na rzecz zagranicznej promocji literatury polskiej: konferencji towarzyszyły spotkania autorskie z pisarzami polskimi (m.in. Mariuszem Wilkiem, współorganizatorem wieczoru autorskiego była Biblioth que Centre-ville de Grenoble); projekcja filmu dokumentalnego pt. *L'Afrique de Ryszard Kapuściński* zrealizowanego przez Olgę Prudhome Farges (spotkanie autorskie z reżyserką, włączone w cykl wykładów na temat pism Tadeusza Lewickiego, Ryszarda Kapuścińskiego i Wojciecha Tochmana, odbyło się w sali kinowej J. Berto Cin math que de Grenoble) oraz wernisaż wystawy *L' uvre de Jerzy Giedroyc. „Kultura” et ses réalisations*, którą Francuzi mogli oglądać w Biblioth que Universitaire Droit-Lettres (wystawie towarzyszyła prezentacja książek poświęconych literaturze polskiej wydanych we Francji oraz promocja francuskojęzycznej publikacji *L' uvre de Jerzy Giedroyc. „Kultura” et ses réalisations*, która ukazała się dzięki wsparciu Instytutu Literackiego w Paryżu oraz Fundacji Kultury Paryskiej.

STRESZCZENIE

Wydział Literatury i Sztuki Uniwersytetu Stendhala w Grenoble podjął się zorganizowania wydarzenia promującego literaturę polską we Francji. Jesienią 2015 roku odbyła się tutaj międzynarodowa konferencja *Polska obywatelem świata. Polscy pisarze-podr ownicy*. Organizatorzy konferencji zaprosili z tej okazji literaturoznawców z uniwersytetów francuskich, belgijskich i polskich, prezentujących sylwetki twórcze takich pisarzy, jak: R. Kapuściński, A. Stasiuk, Z. Herbert, S.I. Witkiewicz, O. Tokarczuk. Konferencji towarzyszyły m.in. spotkania autorskie, wernisaż wystawy *L' uvre de Jerzy Giedroyc. „Kultura” et ses réalisations*, prezentacja książek poświęconych literaturze polskiej wydanych we Francji.

Słowa kluczowe

recepca, literatura polska, związki polsko-francuskie

SUMMARY

Polish writers-travellers at the University of Stendhal in Grenoble

The Faculty of Arts and Letters of the University of Stendhal in Grenoble undertook the organization of events promoting Polish literature in France. In autumn 2015 an international conference *Polish citizen of the world. Polish writers-travelers*. The

conference organizers invited for this occasion researchers from the universities of France, Belgium and Poland, who presented creative silhouettes of writers such as R. Kapuściński, A. Stasiuk, Z. Herbert, S.I. Witkiewicz, O. Tokarczuk. The conference was accompanied by meetings with writers, an exhibition entitled *L'œuvre de Jerzy Giedroyc. "Culture" et ses réalisations*, the presentation of books on Polish literature issued in France.

Keywords

reception, Polish literature, Polish-French literary relations